

Bugarski ustavni sud je oborio odluku redovnog suda, zaključivši da se ne radi o partiji, nego o pokretu.

Ovde je važno uočiti da ustavni sud svojim čitanjem može da spreči samovolju vlasti, tako što će formulirati ono što Ronald Dvorkin naziva 'najboljim mogućim tumačenjem' sporne ustavne odredbe. I ovde vidimo još jednu važnu stvar: tumačenje ustavnog suda je ne samo obavezujuće, već može biti i veoma kreativno, tako da između onoga što vi na osnovu vašeg čitanja vidite kao nesporno značenje jedne norme, i sudskog tumačenja često može postojati značajna razlika. U krajnjem rezultatu, kada se pitate o tome kako shvatiti i primeniti jednu ustavnu normu, vi ne čitate samo ustavni tekst – vi proveravate da li je ustavni sud već razmatrao značenje te odredbe. Ako jeste, vi ćete se osloniti na sudsko tumačenje.

Naravno, iz ove skice može biti jasno da je moć ustavnog suda jako velika. Mnogi ga zovu četvrtom vlašću, a neki ga zovu i prikrivenim ustavotvorcem. Kako kažu neki nemački autori, ustavni sud je 'ustavotvorna skupština u stalnom zasedanju'. Ili, pogledajte američke udžbenike ustavnog prava: oni najčešće imaju preko hiljadu strana, i izgledaju gotovo uvek ovako: imate citiranu jednu ustavnu rečenicu, pa imate desetine strana sa sudskim odlukama koje su tumačile smisao te rečenice, sve to praćeno profesorovom učenim komentarima. Naravno, i ovo ću samo pomenuti i ostaviti u obliku pitanja, ovakva pozicija ustavnog suda vodi ozbiljnim kontroverzama, kako sa stanovišta demokratije, tako i sa stanovišta vladavine prava. Sa stanovišta demokratije, paradoks je u tome što ustavni sud ima vlast da poništi svaku odluku ili pravni akt demokratski izabranih vlasti. Pa kako se može opravdati to da jedna grupa ljudi, najčešće njih deset do petnaest, koja nema demokratski legitimitet, može da obara odluke i akte narodnih predstavnika? Drugo, ako ustavni sud tumači ustav i pri tom kontroliše sve i svakoga, od običnog građanina do šefa države, ko kontroliše ustavni sud? Ako je ustavni sud čuvar ustava, ko čuva čuvara? Odgovor je: niko. Ipak, nije ni ustavnom sudu lako. I ovo telo je suočeno sa našim pitanjem: kako čitati, kao pristupiti tekstu? Već sam vam rekao da su ovom problemu napisane gomile knjiga. Problem je naročito izražen kod ustava koji dugo traju. S jedne strane, trajnost ustava smatra se poželjnim svojstvom, budući da značajno doprinosi stabilnosti političke zajednice. S druge strane, sa protekom vremena mi ćemo se naći u socijalnom, političkom, kulturnom kontekstu koji je veoma različit od onoga u kome je ustav usvojen. Pisci američkog ustava su pre skoro 220 godina pisali ovaj tekst za kontekst u kome su živeli. Pisci nemačkog ustava su u ovaj tekst ugradili strah od obnove totalitarizma, slično su uradili i pisci post-komunističkih ustava. Ali, mi generacijama kasnije čitamo te iste odredbe drugim očima, jednostavno zato što živimo u drugačijim prilikama. Oдавde sledi pitanje: šta znači čitati neizmenjen ustavni tekst u skladu sa izmenjenim prilikama? Dalje, ako je sporan smisao određene ustavne odredbe, da li se treba koncentrisati samo na nju, ili pri tumačenju treba uzeti u obzir celinu ustava? Dalje, da li sud treba da se bavi samo tekstom, ili treba da uzme u obzir i neke temeljne moralne vredosti na kojima počiva zajednica – ovo je tzv. problem moralnog čitanja ustava.

Ovakvih pitanja ima još, i sva ona ukazuju da ustav možda nije uvek zanimljivo štivo, ali da je čitanje ustava najčešće jedan uzbuđljiv posao, barem zato što su rezultati od direktne važnosti kako za građane, tako i za političku vlast, te konačno za zajednicu u celini.

Fragmenti iz razgovora sa publikom

Na pitanje da li je važnije da ustav bude sasvim jasan samo pravnicima ili svim građanima, mislim da se ne može povući jasna granica. Pošto ustav definiše slobode; on to mora činiti